

En època d'exàmens

No us canseu, companys, de convidar els estudiants a la lectura àvida i calmada

Foto: Adrià Costa

Mentre corregeixo exàmens, com molts altres col·legues, em pregunto quin sentit té la feina que fem els professors de literatura. Encara que tot sembla que ens vagi en contra, en realitat tenim tots els vents de la humanitat a favor. En un món com el nostre, cada vegada més deslloriat i volàtil, sotmès a la cultura de l'ara, la bona literatura és un dels plaers més sòlids i autèntics. Llegir és la millor manera d'aprendre, de saber viure, d'estimar amb més plenitud. Llegir esdevé el millor estimulador, el millor revulsiu, la millor cura del cor i del cervell. Llegir ens fa ser més crítics i exigents, més lliures. Llegir esmola el dret a la dissidència i a l'acció.

Quan als meus alumnes els comento que, abans d'anar-se'n d'aquest món, han de llegir Salvador Espriu, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Joaquim Amat-Piniella, Mercè Rodoreda, Llorenç Villalonga, Josep Pla, Gaziol, Manuel de Pedrolo, Joan Fuster, Vicent Andrés Estellés o Jesús Moncada, per citar només uns quants clàssics contemporanis, no els ho dic com una facècia. O per fer l'intel·lectual tifa. O per complir amb una guia docent. És perquè també m'ho deia la meua professora de literatura catalana del batxillerat, i, naturalment, perquè crec que és un patrimoni universal de primera categoria que tenen el dret de conèixer. Una de les millors estudiants que he tingut, en diagnosticar-li una malaltia terminal, va fer una llista de títols que no havia pogut llegir mai i se'ls va endur a l'hospital. Hi va esmerçar plàcidament els seus darrers dies.

Curs rere curs, els professors ens adonem que els treballs i les proves que fan els nostres estudiants denoten un empobriment gradual de les competències bàsiques d'expressió. Als problemes gramaticals més elementals, s'hi ha d'afegir una llengua cada vegada més degradada, menys rica en el lèxic, més telegràfica en la sintaxi, més pobre en tot, més de paper de fumar. És una mera constatació: com més va més, els estudiants d'universitat s'expressen, oralment o per escrit, pitjor. De segur que tenen moltes altres habilitats i destreses, sobretot tecnològiques, que s'avenen amb el món escopetejat d'avui, però escudar-se en això, com fan alguns cosmomodernets, i amagar aquesta realitat és una niciesa, com tantes altres que es perpetren lluny de les aules, en les talaies tecnocràtiques.

És de tota evidència que els estudiants que ens arriben a la universitat cada cop més tenen uns coneixements de cultura bàsica molt més escarits. Si no vols perdre'ls, has de fer un esforç per portar-los al teu terreny. Si no saben de què va l'*Odissea*, posem per cas, cal dedicar una estona a explicar-los-ho. Si no coneixen Gabriel Ferrater, no han sentit a parlar mai de l'«Edèn» o no entenen què vol dir «inanitat», «polièdric» o «tel·lúric», també. Són només alguns exemples reals. Si no estableixes ponts, no hi ha diàleg, ni possibilitat d'entesa. Abans es podia donar per sabut un coneixement mínim de cultura general, uns referents bàsics, ara no. No és cap tragèdia, però sí que és prou simptomàtic del nivell amb què arriben els estudiants a la universitat, segurament sense que en tinguin tota la responsabilitat.

Per acabar-ho d'adobar, hi ha un canvi profund en l'actitud de la gran majoria dels alumnes. La universitat ja no és, per a molts, la seva prioritat fonamental. Ni tampoc ho és, i això encara és més greu, el coneixement, la passió per saber-ne més. La tònica és aquesta. Atabalats en múltiples àmbits, dispersos en mons cada vegada més virtuals que reals, els nostres estudiants estan, en termes generals, molt desorientats. Tenen tot un univers immens a l'abast i hi naveguen a la deriva. Sense ni que en siguin conscients, adopten la consigna del mínim esforç. Minimalisme pur. S'accontenten en la superficialitat, el caos i la simplicitat, i els fan temor o mandra la profunditat, la lògica, la complexitat. Això no vol dir, ni de bon tros, que no tinguin un potencial enorme. Quan els amonestes que, en lloc de quedar-se en un cinc o un sis pelat, podrien aspirar, per capacitat, a un notable o un excel·lent, et miren amb ulls atònits. Ningú abans no els ho havia dit, que podien ser millors.

Darrerament, s'ha obert un debat públic molt necessari i saludable sobre la situació residual de la literatura a l'ensenyament. Com raonem des del Col·lectiu Pere Quart de professors de literatura catalana de secundària i d'universitat en el manifest [«SOS. Literatura a l'ensenyament»](#), i en els articles que l'han secundat (vegeu-ne els enllaços més avall), una bona manera d'enriquir les potencialitats expressives és llegint bona literatura. La que -sigui de l'època o la latitud que sigui- salta, impetuosa, el temps i l'espai per interpel·lar-nos en el present, per ajudar-nos a comprendre millor el món, per veure-hi més clar, per trobar un bàlsam a la voràgine d'avui, per fer-nos més il·lustrats, més humans. Llegir molt -bona literatura, s'entén- és la millor garantia per escriure millor, per expressar-se amb més criteri i, ai, per amarar-se de tota mena de coneixements.

No us canseu, companys, de convidar els estudiants a la lectura àvida i calmada a fi de contagiar-los aquesta passió que ens enarbora. No deixeu, estudiants, ciutadans d'aquest tros de terra que volem més lliure, de llegir, llegir, llegir fins que ens arribi l'hora serena de l'última llum.

** En nom del Col·lectiu Pere Quart*

DEBAT OBERT:

[SOS. Literatura a l'ensenyament](#)

[La literatura en el nou país que construïm](#)

[Educar sense literatura](#)

[L'analfabetisme literari](#)

[La literatura a les aules](#)

[Manifest crucial](#)

[Cançó trista i vindicativa d'un professor de Sinera](#)

[La dimensió desconeguda](#)

['Fent país'](#)

TAULA RODONA:

El Col·lectiu Pere Quart us convida a la [taula rodona «SOS. Ensenyar literatura catalana»](#), que tindrà lloc el proper 21 de juny, a les 19 h., a la Sala Pi i Sunyer de l'Institut d'Estudis Catalans.